

Piotr Wisz

SALETYŃSCY STUDENCI UNIwersytetu Jagiellońskiego

Wstęp

Do 1928 r. klerycy saletyńscy z Polski, po nowicjacie odbytym w Suzzie we Włoszech lub w Dębowcu koło Jasła, studiowali zagadnienia filozoficzno-teologiczne w renomowanych uniwersytetach Europy zachodniej. Znajdziemy ich nazwiska między innymi w spisach studentów Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie, Uniwersytetu Katolickiego we Fryburgu Szwajcarskim czy uczelni w Innsbrucku¹. W 1928 r. saletyni otwarli własny Instytut Filozoficzno-Teologiczny w Dębowcu. Wykłady objęli księża saletyni, wykształceni za granicą, w większości w Rzymie, legitymujący się stopniami doktorskimi z filozofii lub teologii, lub z obu dziedzin. Uczelnia saletyńska w Dębowcu działała do 1939 r.² Wkrótce po zakończeniu II woj-

¹ Archiwum Generalne Misjonarzy Matki Bożej z La Salette w Rzymie (AZSR), sygn. XIX-FIM, *Scholasticat de Fribourg Notes d examens 1915-1926*; tamże, sygn. XXVIII-E-2b, *Annales de la résidence de Suse (1907-1928)*; tamże, sygn. XIX-E-H-b, *Registre du Personnel de la Cogrégation 1852-1926*; P. Wisz, *Formacja duchowa i intelektualna Misjonarzy Matki Bożej z La Salette w Polsce do 1972 r.*, Kraków 2003, s. 19-24.

² U podstaw decyzji o otwarciu w 1928 r. Instytutu Filozoficzno-Teologicznego w Dębowcu legły głównie względy ekonomiczne. Rada generalna kategorycznie odmówiła dalszego finansowania kształcenia saletynów z Polski za granicą, odzegnując się od partycypacji w kosztach nawet w części. Polscy saletyni podjęli wyzwanie, tworząc ostatecznie własny zakonny instytut, choć wcześniej optowali za innym rozwiązaniem. Chcieli, aby filozofii klerycy saletyńscy uczyli się w Krakowie u jezuitów, zaś teologii w jezuickim lubelskim Bobolanum. Finansowe możliwości regionu polskiego zweryfikowały ambitne plany związane z kształceniem pod okiem profesorów jezuickich. Archiwum Prowincjalne Misjonarzy Matki Bożej z La Salette w Krakowie (APSK), *Księga uchwał rady pro-*

ny światowej, władze polskiej prowincji ponownie musiały postawić sobie pytanie o sposób i miejsce kształcenia kleryków.

Otwarcie klerykatu saletyńskiego w Krakowie przy ul. Wiślniej 11

Po 1945 r. nie można było wznowić działalności uczelni saletyńskiej w Dębowcu, głównie z przyczyn lokalowych – pałac Zborowskich, siedziba uczelni saletyńskiej okresu międzywojennego częściowo legł w gruzach w wyniku działań wojennych, zaś ocalały główny gmach klasztorny w latach 1945-1950 stał się siedzibą koedukacyjnej szkoły średniej, w której saletyni wraz z nauczycielami świeckimi, głównie z liceum jasielskiego, uczyli młodzież z najbliższej okolicy, w tym liczną grupę małoseminarzystów saletyńskich³. Zdecydowano wówczas, że przyszli kapłani saletyńscy powinni studiować na wydziale teologicznym uczelni o wysokim poziomie naukowym i prestiżu, „by klerycy mogli uzyskać dyplomy uznawane przez państwo, bez których praca duszpasterska, szczególnie w zakładach naukowych, jest bardzo utrudniona”⁴. Na miejsce studiów wybrano Kraków. Prowincjał, ks. Michał Kolbuch (1889-1957), wraz z radą prowincjalną 24 VI 1947 r. podjął decyzję o zakupie domu w Krakowie z przeznaczeniem na siedzibę klerykatu. Odpowiedzialnym za realizację uchwały uczyniono księży: Augusta Gauthier (1884-1961) i Franciszka Dantin (1884-1953)⁵.

wincjalnej (KURP), t. 1:1926-1966, uchw. z lat 1928-1939; tamże, *Katalog egzaminów z kursów filozofii i teologii Instytutu Filozoficzno-Teologicznego Misjonarzy Matki Bożej z La Salette w Dębowcu 1928-1939*; P. Wisz, *Formacja*, s. 35-37.

³ Archiwum I Liceum Ogólnokształcącego im. króla Stanisława Leszczyńskiego w Jaśle (ALoj), Katalogi ocen i protokoły egzaminów: sygn. 5, *Państwowe Liceum i Gimnazjum w Jaśle. Odpisy świadectw dojrzałości z lat 1929-1936*; tamże, sygn. 14, *Dębowiec. Katalog główny. Rok szkolny 1944/1945*; tamże, sygn. 19, *Dębowiec. Egzamin dojrzałości (1946-1947)*; tamże, sygn. 23, *Protokoły z egzaminu ukończenia Gimnazjum i Liceum z Dębowca (1946-1948)*; tamże, sygn. 24, *Katalogi okresowe i główne Gimnazjum i Liceum z Dębowca (1945-1946 1947-1950)*; tamże, sygn. 25, *Egzamin dojrzałości z Liceum w Dębowcu. Rok 1950*; tamże, sygn. 29, *Katalog okresowy i główny Gimnazjum i Liceum z Dębowca 1946/1947*; tamże, sygn. 50, *Dębowiec. Egzamin dojrzałości. Rok szkolny 1949*; tamże, sygn. 57, *Dębowiec. Katalog okresowy. Rok szkolny 1949/1950*; P. Jamioł, *Saletyni*, s. 324-325, 338; P. Wisz, *Dzieje Małego Seminarium Misjonarzy Matki Bożej z La Salette w Polsce (1906-1952)*, Kraków 2004, s. 42-45

⁴ APSK, KURP, t. 1:1926-1966, uchw. z 24 VI 1947 r.

⁵ APSK, *Karty personalne*: F. Dantin MS, A. Gauthier MS; tamże, KURP, t. 1:1926-1966, uchw. z 31 VII 1947 r.

Nie doszło jednak do kupna, ponieważ 11 VI 1948 r. metropolita krakowski, kard. Adam Stefan Sapieha (1867-1951), oddał w używanie Zgromadzeniu Misjonarzy Matki Bożej z La Salette kościół św. Norberta przy ul. Wiślniej 11 wraz z przylegającym do niego niewielkim domem klasztornym⁶.

Rada prowincjalna uchwałą z 31 VII 1948 r. przyjęła placówkę ofiarowaną przez kardynała. Obowiązki przełożonego domu powierzyła ks. Bronisławowi Młynarskiemu (1906-1989), rektorem klerykatu uczyniła ks. Romana Wojtunik (1914-1989)⁷. Wkrótce po ostatecznym wyjaśnieniu i prawnym uregulowaniu kwestii własnościowych, powstałych w wyniku roszczeń Sióstr Norbertanek, saletyni przystąpili do zmiany wystroju wnętrza świątyni, która wcześniej przez blisko 140 lat pełniła rolę cerkwi greckokatolickiej i przeprowadzenia koniecznych remontów domu z przystosowaniem go do potrzeb domu formacyjnego. Po dokonaniu prac adaptacyjnych otwarto we wrześniu 1948 r. dom formacyjny⁸.

Losy kleryków saletyńskich związanych z Wydziałem Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie (1948-1954)

Aspiracje przełożonych saletyńskich związane ze standardem kształcenia kleryków w Krakowie spełniał jedynie Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego. Dlatego, po złożeniu 15 VIII 1948 r. w Rzeszowie pierwszej profesji zakonnej, siedmiu profesów saletyńskich (Paweł Brożyna, Franciszek Damięt, Stanisław Machowski, Tadeusz Piękoś, Wojciech Przysaś, Adolf Wojtunik, Marian Wojtunik), pierwszych po drugiej wojnie światowej, udało się do domów rodzinnych na dziesięciodniowy urlop,

⁶ P. Jamiół, *Schematyzm prowincji Matki Bożej Królowej Polski Zgromadzenia Misjonarzy Matki Bożej z La Salette*, w: *Agenda Jubileuszowa Misjonarzy Matki Bożej z La Salette 2002*, Warszawa 2002, s. 20.

⁷ APSK, KURP, t. 1:1926-1966, uchw. z 31 VII 1948 r.

⁸ Norbertanki skierowały 13 XI 1948 r. pismo do Kurii Metropolitalnej w Krakowie, domagając się zwrotu kościoła św. Norberta, który w XVII wieku wraz z klasztorem i domem fundowały i którego były do 1802 r. prawnym właścicielem. Ostatecznie, na prośbę rady prowincjalnej Misjonarzy Matki Bożej z La Salette ówczesna ksieni konwentu na Zwierzyńcu, S. Rzyńska, złożyła pisemne oświadczenie, że kościół i klasztor św. Norberta przy ul. Wiślniej 11 w Krakowie oddaje ich zakon w posiadanie saletynów, pod warunkiem, że kościół zostanie zawsze pod tym wezwaniem i szerzył się będzie w nim kult św. Norberta oraz bł. Bronisławy. APSK, *Kronika domowa Wiślniej* (Kr.DWK), t. 1:1948-1973, s. 4-19; P. Jamiół, *Schematyzm*, s. 55-56; R. Wojtunik, *Dzieje polskiej Prowincji Zgromadzenia XX Misjonarzy Saletynów*, Zakopane 1972, s. 195, 209 (mps w APSK)

w trakcie którego mieli zgromadzić niezbędne dokumenty do starań się o przyjęcie w poczet studentów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego. Następnie z Rzeszowa pojechali do Krakowa, by 10 IX 1948 r. przejść obowiązkowe badania lekarskie. Z racji spartańskich warunków – nie było łóżek ani szaf, spali „na skombinowanych prowizorycznych legowiskach” – wrócili do Rzeszowa, by tu przygotować się do egzaminów wstępnych na krakowską uczelnię⁹. Odbyły się one 23-24 IX 1948 r. Egzamin pisemny, związany z kierunkiem studiów i ustny, z zagadnień społeczno-politycznych, saletyni zdali pomyślnie. Temat rozprawy pisemnej brzmiał: „Znaczenie Soboru Trydenckiego w dziejach katolicyzmu”¹⁰. Klerycy saletyńscy nie zostali jednak w Krakowie. Wrócili do domu zakonnego w Rzeszowie, gdyż, jak podaje *Kronika*, „taniej było zapłacić podróż niż utrzymywać się w restauracjach krakowskich”¹¹.

Uroczysta inauguracja roku akademickiego 1948/1949 w Uniwersytecie Jagiellońskim miała miejsce 4 X 1948 r. Okazuje się, że siódemka kleryków z 1948 r. nie była pierwszymi saletynami, którzy studiowali na Uniwersytecie Jagiellońskim. Trzech księży saletynów Szwajcarów, Franciszek Schnyder (1872-1929), Oswald Loretan (1876-1964) i Gabriel Vanroth (1875-1941) ukończyło na Wydziale Teologicznym w 1904 r. ostatni rok teologii, gdyż zostali wyświęceni w Rzymie w trakcie studiów¹².

Nauka na najstarszej polskiej uczelni nie sprawiała klerykom saletyńskim większych trudności. Pierwszym, który opuścił dobrowolnie szeregi studiujących zagadnienia teologiczne na Uniwersytecie Jagiellońskim i przeszedł zarazem do historii jako pierwszy kleryk saletyński, który opuścił klerikat krakowski i szeregi kleryckie po drugiej wojnie światowej – latem 1950 r. – był Stanisław Machowski¹³. Po trzech latach od chwili, gdy pierw-

⁹ APSK, Kr.DWK, t. 1:1948-1973, s. 3.

¹⁰ Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie (AUJ), sygn. WT II 197, *Ankiety wpisowe studentów Wydziału Teologicznego 1948/1949 Rok I-V*; tamże, sygn. WT II 252 *Teczki personalne studentów Wydziału Teologicznego, Teczki personalne*: Paweł Brożyna, Franciszek Daniol, Stanisław Machowski, Tadeusz Piękoś, Wojciech Przystaś, Adolf Wojtunik, Marian Wojtunik.

¹¹ APSK, Kr.DWK, t. 1:1948-1973, s. 3.

¹² P. Jamioł, *Dzieje Sanktuarium Matki Bożej Saletyńskiej w Dębowcu w latach 1910-1996*, Kraków 2002, s. 89.

¹³ Stanisław Machowski pozostał na Uniwersytecie Jagiellońskim. Podjął studia na Wydziale Humanistycznym. Po ich zakończeniu, jako ceniony romanista uczył przez wiele lat w jasielskich szkołach średnich, z czasem zaangażował się w nauczanie języka łacińskiego w nowicjacie saletyńskim w Dębowcu, a następnie kształcił kleryków w Wyższym Seminarium Duchownym w Rzeszowie. APSK, *Karta personalna S. Machowski MS*; ALOJ, *Teczka osobo-*

si klerycy saletyńscy zostali studentami Uniwersytetu Jagiellońskiego, dołączyli kolejni. Po pozytywnym zdaniu egzaminów wstępnych, w październiku 1951 r., studentami pierwszego roku Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego zostali trzej profesori z nowicjatu rzeszowskiego: Józef Mituś, Edward Moskal i Edward Witusik¹⁴. Tym razem egzamin wstępny składał się z części pisemnej związanej z kierunkiem studiów i ustnej z nauki o Polsce i świecie współczesnym. W 1951 r. dwóch kleryków, E. Moskal i E. Witusik, na egzaminie pisemnym wybrali temat: „Idea pokoju jako wyraz światopoglądu chrześcijańskiego”, zaś J. Mituś: „Obowiązki chrześcijanina wobec Polski Ludowej”. W 1953 r. pięciu kleryków saletyńskich - w 1952 r. odszedł kleryk Wojciech Przysaś¹⁵ - ukończyło studia na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, czterech z nich uzyskało stopień magistra teologii¹⁶.

Kolejni klerycy saletyńscy, rozpoczynający studia w roku akademickim 1953/1954, jedynie pośrednio byli związani z Uniwersytetem Jagiellońskim. W 1953 r. władze państwowe, prowadzące bezwzględna walkę z Kościołem, drastycznie ograniczyły w czasie rekrutacji liczbę przyjęć na pierwszy rok teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Dla nieprzyjętych zorganizowano wykłady w Śląskim Seminarium Duchownym w Krakowie¹⁷. Prowadzili je profesorowie z Wydziału Teologicznego najstarszej polskiej uczelni, zaś rektorem śląskiego seminarium był ks. dr Józef Baron CM (1895-1976)¹⁸.

wa Machowski Stanisław; AUJ, sygn. WFlg 141, *Teczki personalne studentów Wydziału Filologicznego, Teczka personalna Machowski Stanisław*; P. Wisz, *Dzieje*, s. 177.

¹⁴ AUJ, sygn. WT II 200, *Ankiety wpisowe studentów Wydziału Teologicznego 1951/1952 Rok I-III*; tamże, sygn. WT II 252, *Teczki personalne studentów Wydziału Teologicznego, Teczki personalne: Józef Mituś, Edward Moskal, Edward Witusik*; APSK, Kr.DWK, t. 1:1948-1973, s. 54.

¹⁵ APSK, Kr.DWK, t. 1:1948-1973, s. 61; P. Wisz, *Formacja*, s. 289.

¹⁶ AUJ, sygn. WT II 252 *Teczki personalne studentów Wydziału Teologicznego, Teczki personalne: Paweł Brożyna, Franciszek Daniol, Tadeusz Piękoś, Adolf Wojtunik, Marian Wojtunik*; tamże, sygn. WT II 206, *Ankiety wpisowe studentów Wydziału Teologicznego 1952/1953 Rok V*; APSK, *Karty personalne: F. Daniol MS, P. Brożyna MS, T. Piękoś MS, A. Wojtunik MS, M. Wojtunik MS*.

¹⁷ M. Barcik, *Okupacja-wyzwolenie-likwidacja (1939-1954)*, w: *Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie. Wydział Teologiczny w Krakowie 1397-1997. Księga Jubileuszowa*, red. S. Piecha, Kraków 1997, s. 209. Informacje o Śląskim Seminarium Duchownym w Krakowie znajdują się w: K. Żebrok, *Dzieje Śląskiego Seminarium Duchownego*, „Nasza Przeszłość”, 44 (1975), s. 89-116; J. Myszor, *Dzieje diecezji katowickiej*, Katowice 1999, s. 117-127, 471-482.

¹⁸ Na trzecim roku prawo kanoniczne wykładał ks. Józef Baron CM, rektor Śląskiego Seminarium Duchownego. Pozostałe przedmioty saletyńskim klerykom wykładali profesoro-

Na niektóre zajęcia klerycy chodzili na Uniwersytet Jagielloński. Kleryków saletyńskich studiujących w Śląskim Seminarium Duchownym w Krakowie w roku akademickim 1953/1954 w dokumentach archiwalnym prowincji określa się mianem studentów „Domesticum UJ”¹⁹. Jako pierwsi z Dębowca do Krakowa przybyli 8 IX 1953 r. na pierwszy rok studiów Ludwik Ciuła, Marian Jakubiec, Eugeniusz Magdziarz, Zbigniew Welter i Józef Załucki. Dołączył do nich wkrótce, 11 X 1953 r., po złożeniu pierwszej profesji zakonnej, Zdzisław Przybycień²⁰. Żaden z nich, choć wszyscy legitymowali się maturą państwową, nie zdawał jednak egzaminu wstępnego na Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie²¹. Dwóch innych, po nowicjacie, nie mających matury, saletyni skierowali do Studium Generalnego OO. Dominikanów w Krakowie²². Ponadto przełożeni saletyńscy po dwóch latach studiów na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie skierowali na trzeci rok do „Domesticum UJ” w ramach Śląskiego Seminarium Duchownego kleryka Edwarda Moskala²³. Prowincjał, ks. Bronisław Młynarski, liczył, że przynajmniej niektórzy klerycy saletyńscy pierwszego roku „Domesticum UJ”, po roku studiów staną się pełnoprawnymi studentami najstarszej polskiej uczelni. Jeden z nich, Zdzisław Przybycień, latem 1954 r. zdał egzamin wstępny na Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego²⁴. Na pytanie, dlaczego pozostali nie przystąpili do egzaminów wstępnych, nie znaleziono odpowiedzi w dokumentach źródłowych. W sierpniu 1954 r. władze komunistyczne zlikwidowały Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego²⁵. Klerycy sale-

rowie Uniwersytetu Jagiellońskiego. Archiwum Wyższego Seminarium Duchownego w Katowicach (AWSDK), sygn. B12, *Listy egzaminacyjne 1951-1953*; tamże, *Listy egzaminacyjne 1954-1956*; APSK, Teczka: *Wykazy ocen i odpisy z egzaminów kleryków 1948-1974* (WFTS, t. 1:1948-1974).

¹⁹ APSK, Kr.DWK, t. 1:1948-1973, s. 77; tamże, WFTS, t. 1:1948-1974.

²⁰ APSK, Kr.DWK, t. 1:1948-1973, s. 78; R. Wojtunik, *Dzieje*, s. 200.

²¹ AUJ, sygn. WT II 207, *Ankiety wpisowe studentów Wydziału Teologicznego 1953/1954 Rok I*.

²² Archiwum Kolegium Filozoficzno-Teologicznego Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie (AOPK), *Liber Studiorum Conventus Ssammae Trinitatis S. Ordinis Praedicatorum Cracoviae* (LSDP) 1890-1972. KPSW, *Karty personalne E. Cieśla MS, A. Ciuła MS*.

²³ AWSDK, sygn. B12, *Listy egzaminacyjne 1951-1953*; tamże, *Listy egzaminacyjne 1954-1956*.

²⁴ AUJ, sygn. WT II 252, *Teczki personalne studentów Wydziału Teologicznego, Teczka personalna Zdzisław Przybycień*.

²⁵ B. Kumor, *Historia Kościoła. Czasy współczesne 1914-1992*, cz. 8, Lublin 1996, s. 486; J. Walicki, *Wyznania w Polsce*, Warszawa 1970, s. 68; A. Kubiś, *Papieski Wydział Teologiczny w Krakowie*, w: *Wyższe szkolnictwo kościelne w Polsce. Wizja kardynała Karola Wojtyły i jej realizacja*, red. J. Majka, Kraków 2002, s. 9.

tyńscy, związani z Uniwersytetem Jagiellońskim, musieli kontynuować edukację w Studium Generalnym OO. Dominikanów w Krakowie²⁶.

Podstawy materialne

Niezbędne fundusze na rzecz funkcjonowania klerykatu saletyńskiego w Krakowie pochodziły z kasy prowincjalnej i dobrowolnych ofiar wierznych, składanych głównie przez członków „Związku Mszalnego Matki Boskiej Saletyńskiej”, które to od 1948 r. wszystkie placówki prowadzone przez saletynów w Polsce przekazywały instytucjom formacyjnym²⁷. W sierpniu 1948 r. rada prowincjalną nałożyła na siedem placówek saletyńskich (Kobyłanka, Trzebinia, Lubrza, Trzcianka Lubuska, Kuźnica Czarnkowska, Świebodzin, Sobieszewo) opłaty na rzecz domów formacyjnych w wysokości „połowy domowych przychodów” oraz obowiązek odprawienia w ciągu miesiąca przez kapłanów wyżej wymienionych placówek po dziesięć Mszy św. na rzecz urzędu prowincjalnego, z czego większość kwot prowincjał przekazywał do budżetu klerykatu i nowicjatu saletyńskiego²⁸. Od 1949 r. władze prowincji zezwoliły, aby dochód z rekolekcji i misji wygłoszonych przez kapłana domu formacyjnego zostawał do dyspozycji placówki, zaś z innych domów saletyńskich dwie trzecie funduszy uzyskanych tą drogą przekazywano do kasy prowincjalnej, z przeznaczeniem głównie na działalność saletyńskich instytucji formacyjnych²⁹. W sierpniu 1952 r. prowincjał, ks. Bronisław Młynarski, wraz z radą zwiększył świadczenia placówek saletyńskich na rzecz prowincji i placówek formacyjnych. Zobowiązał już wszystkich kapłanów prowincji, z wyjątkiem pracujących w domach formacyjnych, do odprawienia dziesięciu Mszy św. miesięcznie „celem zapewnienia środków na utrzymanie nowicjatu i scholastykatu”. Wpływy do kasy prowincjalnej uzależnił od ilości wiernych parafii saletyńskich i zysku z wygłoszonych misji i rekolekcji. Odtąd proboszcz saletyński zobowiązany był w ciągu roku wpłacić po 5 zł od każdego wiernego z jego parafii, zaś wszelkie dochody z misji i rekolekcji, głoścący, z wyjątkiem kapłanów domów formacyjnych, w całości musieli przekazać do kasy prowincjalnej. Uzyskane tą drogą fundusze miały zasilić budżet nowicjatu i klerykatu³⁰.

²⁶ AOPK, LSDP (1890-1972); P. Wisz, *Formacja*, s. 42-43

²⁷ APSK, KURP, t. 1:1926-1966, uchw. z 14 VIII 1948 r.; P. Jamioł, *Saletyni*, s. 273-274.

²⁸ APSK, KURP, t. 1:1926-1966, uchw. z 28 VIII 1948 r.; P. Wisz, *Formacja*, s. 55

²⁹ APSK, KURP, t. 1:1926-1966, uchw. z 25 VII 1949 r.; P. Wisz, *Formacja*, s. 55

³⁰ APSK, KURP, t. 1:1926-1966, uchw. z 1 VIII 1952 r.

Klerycy saletyńscy związani z Wydziałem Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie mieszkali w budynku klasztorным przylegającym do kościoła św. Norberta. Znajdował się on w dzielnicy Śródmieście, zaledwie 100 m od Rynku Głównego, u zbiegu ul. Wiślniej z ul. Olszewskiego (Planty), na terenie parafii św. Anny. Kościół św. Norberta, wraz z budynkiem klasztorным pełniącym rolę domu formacyjnego kleryków studiujących w Krakowie, był w posiadaniu Zgromadzenia Misjonarzy Matki Bożej z La Salette latach 1948-2001³¹.

Latem 1948 r. saletyni wyremontowali częściowo budynek i przystosowali go do potrzeb seminaryjnych. Do dyspozycji saletynów od września były wówczas cztery pokoje, z czego w dwóch zamieszkali księża, jeden przeznaczono na sypialnię dla kleryków, a ostatni na studium i kancelarię. Uposażenie pomieszczeń zaskoczyło 10 IX 1948 r. kleryków saletyńskich, kiedy mieli przejść badania lekarskie. W sypialni nie było jeszcze tapczanów, szaf i innych najpotrzebniejszych sprzętów. Po nocy przespanej na „skombinowanych prowizorycznych legowiskach” powrócili do Rzeszowa. Podobny scenariusz miał miejsce w dniach 23-24 września, gdy zdawali egzaminy wstępne na Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego. Końcem września klerycy przybyli na stałe z Rzeszowa. Zamieszkali w ciasnej sypialni, we w miarę godnych warunkach, choć „trudno było się poruszać wśród stołów, krzeseł i łóżek”³². Pozostałe mieszkania klasztorne zajmowały siostry józefitki, będące Ukrainkami obrządku grekokatolickiego, diak Baranowski oraz rodzina Myrców. Siostry zakonne zajmowały oprócz górnej sypialni i jadalni także kuchnię, dlatego klerycy stołowali się początkowo w restauracji przy ul. Gołębiej, a następnie w domu księży emerytów

³¹ Kościół św. Norberta wraz przyległym do niego klasztorom i domem kapelanów został zbudowany w połowie XVII w. staraniem Doroty Kąckiej, ksieni Panien Norbertanek na Zwierzyńcu. Władze austriackie nakazały 12 X 1802 r. zakonnicom w klasztorze i dwom kapłanom norbertanom mieszkającym w domu kapelanów opuścić konwent przy bramie Wiślniej i przenieść się do opactwa w Zwierzyńcu, gdzie norbertanki miały od 1162 r. swoją placówkę. Klasztor stał się siedzibą drukarni uniwersyteckiej, a kościół wraz z domem dla kapelanów od 12 I 1808 r. przekazano parafii greckokatolickiej. Zmienił się wówczas wystrój kościoła, zgodnie z wymogami obrządku. Po drugiej wojnie światowej, gdy parafia greckokatolicka przestała w Krakowie istnieć, władze świeckie oddały kościół do dyspozycji kardynała S. Sapięhy, który za sugestią ks. Stefana Mazanka przekazał go wraz z domem kapelanów saletynom. B. Młynarski, *Historia się powtarza, czyli jak św. Norbert wrócił do swego kościoła*, „Posłaniec Matki Boskiej Saletyńskiej”, R. 29 (1949), nr 3, s. 11-16; P. Jamioł, *Schematyzm*, s. 55-56; R. Wojtunik, *Zarys dziejów kościoła i klasztoru św. Norberta w Krakowie przy ul. Wiślniej*, Kraków 1949, (praca mgr w APSK).

³² ASPK, Kr.DWK, t. 1:1948-1973, s. 52.

przy ul. św. Marka 10, co było uciążliwe i bardzo kosztowne. Miesięczne wyżywienie jednej osoby wynosiło wówczas 1400 zł. Dlatego już 15 X 1948 r. saletyni uruchomili własną kuchnię. Część żywności samochodem przywieziono z Dębowca, resztę zakupiono na miejscu. Diak Baranowski wyprowadził się 11 IX 1948 r., pięć dni później siostry zakonne i większość pomieszczeń klasztoru była wówczas do dyspozycji saletynów, co pozwoliło na poprawę warunków bytowych kleryków. Rodzina Myrców opuściła budynek 8 II 1949 r. Saletyni usuwali na bieżąco wszelkie usterki wynikłe z eksploatacji budynku i podnosili jego standard. We wrześniu i w październiku 1951 r., gdy do Krakowa mieli przybyć kolejni klerycy, jedno z pomieszczeń na poddaszu zamieniono na sypialnię³³. Gruntowny remont klasztoru saletyni przeprowadzili w latach 1965-1970³⁴.

W trakcie studiów klerycy mogli korzystać z księgozbioru, który od podstaw tworzyli przełożeni saletyńscy. Pierwszy przełożony domu zakonnego, ks. Bronisław Młynarski, do 1952 r. zakupił czterysta dziewięćdziesiąt pięć pozycji książkowych, wśród których trzydzieści dziewięć dotyczyło problematyki życia zakonnego, zaś czterdzieści podejmowało zagadnienie życia wewnętrznego i z powodzeniem mogło służyć jako lektura do rozmyślenia³⁵. Ponadto z Rzeszowa przekazano dla kleryków w 1952 r. sto siedemdziesiąt pięć książek, wzbogacając w ten sposób księgozbiór tworzonej biblioteki kleryckiej³⁶. Następnie przełożeni na bieżąco uzupełniali księgozbiór, kupując niezbędne pozycje książkowe w miarę ich pojawiania się na rynku wydawniczym.

³³ Tamże, s. 13-54.

³⁴ Nad pokojem mieszczącym się na półpiętrze nadbudowano w latach 1965-1970 dwa pokoje tej samej wielkości, o dwóch oknach, ponadto nadbudowano pokój nad sypialnią klerycką, przebudowano schody, urządzono nową łazienkę, dwa prysznice, trzy ubikacje. Dzięki tym pracom klerycy uzyskali wygodne pomieszczenie na studium, a księża dwa pokoje mieszkalne. Wcześniej udało się zaadaptować strych na cele mieszkalne, uzyskując dwa większe i dwa małe pokoje. Korzystali z nich kandydaci na kleryków oraz ich opiekun. Ponieważ klasztor okazał się za ciasny, a kleryków przybywało, w latach 1975-1978 zakonnicy dokonali rozbudowy budynku przez rekonstrukcję zabytkowej attyki (wg projektu inż. arch. Franciszka Maciuka) oraz nadbudowy nowego drugiego piętra na skrzydle od strony wschodniej i budowę dwóch pokoi na trzecim piętrze od strony północnej. P. Jamiół, *Kościół św. Norberta i klasztor Misjonarzy Matki Bożej z La Salette w Krakowie*, Kraków 1995, s. 12-13 (mps w APSK).

³⁵ APSK, Teczka: *Kraków Wiślna do 1988 r., Spis książek w przeważającej części zakupionych i używanych przez księdza Bronisława Młynarskiego MS w Krakowie*, Kraków 28 X 1952 r.

³⁶ APSK, Teczka: *Rzeszów do 1988, Spis książek Domu Rzeszowskiego przekazanych do Krakowa na ręce Prowincjała Misjonarzy Saletynów*, Rzeszów 21 IX 1952 r.

Przełożeni i profesorowie

Klerykatem Misjonarzy Matki Bożej z La Salette w Krakowie kierował rektor, którego nominacja, począwszy od 1934 r., leżała w gestii prowincjała i jego rady³⁷. Odpowiadał on za bieżącą działalność dydaktyczno-wychowawczą klerykatu, reprezentował go na zewnątrz, sprawował nadzór pedagogiczny i opiekę nad klerykami, stwarzając im, zgodnie z zaleceniami Urzędu Nauczycielskiego Kościoła i kanonami *Konstytucji*, odpowiednie warunki dla wszechstronnego rozwoju intelektualnego i duchowego z niezbędnymi elementami duchowości saletyńskiej, aby odpowiednio przygotować ich do przyszłej posługi kapłańskiej i życia zakonnego w zgromadzeniu saletyńskim³⁸.

Funkcję rektora klerykatu saletyńskiego dla kleryków związanych z Uniwersytetem Jagiellońskim w Krakowie pełniło dwóch zakonników: ks. Roman Wojtunik (1948-1949) i ks. Tadeusz Bąk (1949-1954). Obaj spełniali wymogi *Konstytucji* saletyńskiej, która na tym stanowisku widziała kapłana posiadającego wystarczające zalety duchowe i intelektualne, mającego uzdolnienia pedagogiczne i głęboką wiarę oraz ducha życia zakonnego³⁹. Pierwszy rektor saletyńskiego klerykatu w Krakowie, ks. Roman Wojtunik, zarazem pierwszy rektor saletyński po II wojnie światowej, obejmując latem 1948 r. obowiązki miał trzydzieści cztery lata i był jedenaście lat po święceniach. Nie było to dla niego pierwsze wyzwanie na polu formacji i kształcenia przyszłych misjonarzy saletynów. Po święceniach w latach 1937-1939 był wykładowcą w Małym Seminarium Misjonarzy Matki Bożej z La Salette w Dębowcu. W kwietniu 1948 r. objął obowiązki prefekta małoseminarzystów dębowieckich. W trakcie kierowania klerykatem uczęszczał na wykłady z filologii polskiej na Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Jagiellońskiego, jednocześnie pisząc pracę magisterską z teologii. Po przedłożeniu pracy nt. *Zarys dziejów Kościoła i klasztoru św. Norberta w Krakowie przy Wiślniej ulicy* i zdaniu stosownych egzaminów, uzyskał 27 V 1949 r. stopień magistra teologii. Wkrótce, decyzją rady prowincjalnej z 26 VII 1949 r., został przeniesiony do Rzeszowa, obejmując obowiązki dyrektora

³⁷ Do 1934 r., zanim nastąpił podział zgromadzenia na prowincje, rektora mianował generał zgromadzenia wraz ze swoją radą, po zapoznaniu się z sugestiami władz regionu polskiego. *Konstytucje Zgromadzenia Misjonarzy Matki Boskiej Saletyńskiej*, Dębowiec 1940, s. 91, p. 609.

³⁸ *Konstytucje*, s. 40-41, p. 278-287; *Ogólne przepisy zwyczajowe Zgromadzenia Misjonarzy Matki Boskiej Saletyńskiej*, Dębowiec 1940, s. 42-43, p. 250-258; P. Jamioł, *Dzieje*, s. 254.

³⁹ *Konstytucje*, s. 94-95, p. 624-627; *Ogólne przepisy*, s. 42, p. 250; P. Wisz, *Formacja*, s. 101-104.

Małego Seminarium Misjonarzy Matki Bożej z La Salette⁴⁰. Jego następcą, ks. Tadeusz Bąk, pełnił obowiązki rektora klerykatu saletyńskiego w Krakowie w latach 1949-1964, najdłużej w dziejach polskiej prowincji. Rozpoczynając urzędowanie miał trzydzieści pięć lat i był dziesięć lat po święceniach kapłańskich. Miał, podobnie jak jego poprzednik, doświadczenie w kierowaniu saletyńską instytucją formacyjną. W latach 1948-1949 był dyrektorem nowo powstałego Małego Seminarium Misjonarzy Matki Bożej z La Salette w Rzeszowie⁴¹.

W pamięci kleryków ks. Roman Wojtunik pozostał jako człowiek ogromnej wiedzy, wszechstronnie uzdolniony, o znakomitej erudycji, konsekwentnie dążący do wyznaczonego celu, wiele wymagający od siebie i innych, umiejący budzić zamiłowanie do życia zakonnego i gorliwości duchowej⁴². Jego następcę, ks. T. Bąka, podwładni wspominają jako wymagającego humorystę w dobrym tego słowa znaczeniu, który taktem, pogodą ducha i własnym przykładem potrafił wypracować wśród wychowanków, o których dbał pod każdym względem, zdrową atmosferę do nauki i pogłębiania życia duchowego⁴³. Archiwalna dokumentacja wizytacyjna krakowskiego klerykatu saletyńskiego z uznaniem wypowiada się o pracy obu przełożonych⁴⁴.

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie grupował wybitnych naukowców wielu dziedzin. Nie ulega wątpliwości, że klerycy saletyńscy zdobywali wiedzę u profesorów, których nazwiska liczyły się w polskim szkolnictwie teologiczno-filozoficznym. Warto przypomnieć, że po rozwiązaniu w 1954 r. Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego większość krakowskich profesorów, oprócz wykładów na Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, zaangażowała się w pracę dydaktyczno-naukową w ramach Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Krakowie, w którym to, decyzją Stolicy Apostolskiej, działał krakowski Wydział Teologiczny, któremu w przyszłości nadano tytuł Papieskiego Wydziału Teologicznego, zaś w 1981 r. na jego bazie Jan Paweł II erygował Papieską Akademię Teologiczną⁴⁵. Poniższa tabela podaje więcej informacji o profesorach wykładają-

⁴⁰ APSK, *Karta personalna R. Wojtunik MS*; P. Jamioł, *Saletyni*, s. 421; P. Wisz, *Formacja*, s. 193-194.

⁴¹ APSK, *Karta personalna T. Bąk MS*; P. Wisz, *Dzieje*, s. 284-285.

⁴² P. Wisz, *Wyższe Seminarium Duchowne Misjonarzy Matki Bożej z La Salette w Dębowcu (1952-1955)*, „Resovia Sacra”, R. 11 (2004), s. 172-173; tenże, *Dzieje*, 104.

⁴³ P. Wisz, *Formacja*, s. 106; S. Wygonik, *Wspomnienia o ks. Tadeuszu Bąku*, „Unitas”, 58 (1983), s. 30-35.

⁴⁴ APSK, *Teczka: Akta Wizytacji Prowincjalnej*, t. 1:1935-1986.

⁴⁵ A. Kubiś, *A jednak przetrwał (1954-1981)*, w: *Papieska Akademia*, s. 215-221.

cych zagadnienia filozoficzno-teologiczne klerykom saletyńskim związanym edukacją z Uniwersytetem Jagiellońskim w Krakowie.

Tabela 1: Wykaz wykładowców uczących saletyńskich kleryków na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie w latach 1948-1954 oraz w „Domesticum UJ” działającego w ramach Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie w roku akademickim 1953/1954.

Lp.	Nazwisko i imię	Stopień i funkcja	Przedmioty	Rok akademicki
1.	Ks. Bardecki Andrzej	dr teol.; wykłady zleczone	Etyka społeczna	1952/1953 V
2.	Ks. Baron Józef CM	dr prawa kan.; rektor Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie	Prawo kanoniczne	1953/1954 III*
3.	Bp Bednorz Herbert	dr teol.; wykłady zleczone	Teologia pastoralna	1951/1952 IV
4.	ks. Bober Piotr	dr hab. prawa kan., dr teol.; adiunkt	Język łaciński	1948/1949 I, 1952/1953 II
5.	ks. Długosz Teofil	dr hab.; kierownik Katedry Historii Kościoła Powszechnego	Historia Kościoła powszechnego	1948/1949 I, 1951/1952 I, 1953/1954 I*
6.	ks. Florkowski Eugeniusz	dr hab. teol.; kierownik Katedry Dogmatów i Patrologii	Sakramentologia	1951/1952 IV, 1952/1953 V
			Historia dogmatów	1950/1951 III, 1951/1952 IV
			Patrologia	1949/1950 II, 1952/1953 II
7.	ks. Glemma Tadeusz	prof. zw. dr hab.; kierownik Katedry Historii Kościoła w Polsce	Historia Kościoła w Polsce	1949/1950 II, 1952/1953 II
			Historia Wydziału	1950/1951 III
8.	abp Godlewski Michał	prof. zw. dr hab.; kierownik Katedry Historii Kościoła Powszechnego	Historia Kościoła powszechnego	1948/1949 I
9.	ks. Groblicki Julian	dr teol.; st. asystent	Teologia pastoralna	1951/1952 IV, 1952/1953 V
			Homiletyka	1951/1952 IV, 1952/1953 V
10.	ks. Grzybek Stanisław	dr hab. teol., mgr filoz.; adiunkt	Archeologia	1953/1954 I*
			Język hebrajski	1953/1954 I*
			Wstęp do Pisma św.	1953/1954 I*
			Wstęp do teologii	1951/1952 I

11.	ks. Klawek Aleksy	prof. zw. dr hab.; kie- rownik Katedry Stu- dium Biblijnego Sta- rego Testamentu	Pismo św. Starego Te- stamentu	1949/1950 II, 1950/1951 III, 1952/1953 II, 1953/1954 III
			Wstęp do Pisma św.	1948/1949 I, 1951/1952 I, 1953/1954 I*
12.	ks. Klósak Kazimierz	dr hab. teol., lic. filoz., kierownik II Katedry Filozofii Chrześcijańskiej	Logika	1948/1949 I, 1951/1952 I, 1953/1954 I*
			Historia filozofii	1948/1949 I, 1952/1953 II
			Teoria poznania	1948/1949 I, 1951/1952 I, 1953/1954 I*
			Filozofia współczesna	1949/1950 II
			Kosmologia	1948/1949 I, 1952/1953 II
13.	ks. Kominek Bolesław	dr filoz., lic. nauk społecznych; wykłady zleczone	Etyka społeczna	1952/1953 V
14.	o. Kowalski Wierusz Jan OSB	dr teol.; wykłady zle- cone	Liturgika	1951/1952 IV
15.	Kramarzyński Adam	dr med.; wykłady zle- cone	Medycyna pastoralna	1952/1953 V
16.	ks. Kruszyński Tadeusz	dr hab.; docent etato- wy historii sztuki kość- cielnej i liturgiki	Historia sztuki kościelnej	1950/1951 III, 1953/1954 III, 1953/1954*
			Liturgika	1953/1954 III
17.	ks. Krzemieniec- ki Jan	prof. zw. dr hab.; kie- rownik Katedry Prawa Kanonicznego	Prawo kanoniczne	1951/1952 IV, 1952/1953 V, 1953/1954 III, 1953/1954 III*
18.	Kusiak Marian	dr med.; st. asystent	Medycyna pastoralna	1952/1953 V
19.	ks. Stach Piotr	prof. zw. dr hab.; kie- rownik Katedry Nauk Biblijnych Nowego Testamentu	Wstęp do Nowego Testamentu	1950/1951 III
			Palestynologia	1952/1953 V
			Egzegeza Nowego Testamentu	1950/1951 III, 1951/1952 IV
20.	ks. Michalski Marian	Prof. nadzw. dr hab.; kierownik Katedry Te- ologii Fundamentalnej i Historii Dogmatów	Teologia Fundamentalna	1949/1950 II
			Zarys filozofii religii	1952/1953 II
21.	ks. Piwowarczyk Jan	dr teol.; wykłady zleczone	Etyka społeczna	1951/1952 IV

22.	ks. Rozwadowski Józef	dr teol.; mł. asystent	Katechetyka	1951/1952 IV, 1952/1953 V
			Psychologia rozwojowa	1952/1953 V
23.	ks. Różycki Ignacy	dr hab. Teol.; kierownik Katedry Teologii Dogmatycznej	Teologia Dogmatyczna	1950/1951 III, 1951/1952 IV, 1953/1954 III, 1953/1954 III*
24.	ks. Smereka Władysław	dr hab. Teol.; kierownik Katedry Studium Biblijnego Starego Testamentu	Pismo św. Nowego Testamentu	1953/1954 III, 1953/1954 III*
			Język hebrajski	1948/1949 I, 1951/1952 I
			Archeologia biblijna	1948/1949 I, 1951/1952 I
25.	Rutkowski Bronisław	Wykładowca chorału gregoriańskiego	Zasady chorału Gregoriańskiego	1950/1951 III, 1953/1954 III
26.	ks. Usowicz Aleksander CM	dr hab. filoz., dr teol.; kierownik I Katedry Filozofii Chrześcijańskiej	Psychologia ogólna	1949/1950 II, 1952/1953 II
			Psychologia religii	1949/1950 II, 1952/1953 II
			Wstęp do teologii	1948/1949 I
			Historia filozofii	1951/1952 I, 1953/1954 I*
			Metafizyka	1948/1949 I, 1953/1954 I*
27.	ks. Wicher Władysław	Prof. zw. dr hab.; kierownik Katedry Teologii Moralnej	Teologia moralna	1950/1951 III, 1951/1952 IV, 1952/1953 V, 1953/1954 III, 1953/1954 III*
			Filozofia i teologia moralna	1949/1950 II, 1952/1953 II
28.	o. Wyczawski Hieronim OFM Bern.	Dr hab. teol.; st. Asystent	Język grecki	1948/1949 I, 1951/1952 I, 1953/1954 I*
			Język łaciński	1948/1949 I, 1949/1950 II, 1951/1952 I, 1952/1953 II

* - „Domesticum UJ” w Śląskim Seminarium Duchownym w Krakowie

Źródło: AUJ: sygn. WT II 52, *Profesorowie 1850-1954*; sygn. S III 246, *Teczki osobowe*: dr Adam Kramarzyński, Bronisław Rutkowski; tamże, sygn. sygn. WT II 197-209, *Ankiety wpisowe studentów Wydziału Teologicznego z lat: 1948/1949-1953/1954*; AWSDK, sygn. B12, *Listy egzaminów: 1951-1953, 1954-1956*; *Spisy wykładów Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie z lat 1948/1949, 1949/1950, 1953/1954*, Kraków 1948-1953; *Skład Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Rok akademicki 1949/1950*, Kraków 1950; *Uniwersytet Jagielloński w Krakowie. Skład osobowy. Rok akademicki 1952/1953*, Kraków 1953; P. Wisz, *Formacja*, s. 119-120.

Klerycy – liczba, wiek i pochodzenie geograficzne

Status studenta Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego przysługuje dziesięciu klerykom saletyńskim. W październiku 1948 r. studia rozpoczęło siedmiu (Franciszek Daniół, Paweł Brożyna, Stanisław Machowski, Tadeusz Piękoś, Wojciech Przysaś, Adolf Wojtunik i Marian Wojtunik), zaś w październiku 1951 r. kolejnych trzech (Józef Mituś, Edward Moskal, Edward Witusik)⁴⁶. W czasie studiów odeszło dwóch: S. Machowski (31 X 1950 r.) i W. Przysaś (20 V 1952 r.)⁴⁷. Najmłodszym z siódemki z przyjętych w 1948 r. był dwudziestotrzyletni T. Piękoś, o rok starszy był F. Daniół, po dwadzieścia pięć lat miała pozostała piątka. W gronie kleryków rozpoczynających w 1951 r., najmłodszym był dziewiętnastoletni Edward Witusik, o rok starszy od niego był Józef Mituś, zaś o dwa Edward Moskal.

Tylko F. Daniół z Bratucic (dekanat uścicki) i J. Mituś z Kobyłanki (dekanat gorlicki) należeli do diecezji tarnowskiej, pozostali – P. Brożyna z Siedlisk, E. Witusik z Załęża i M. Wojtunik z Majscowej (dekanat żmigrodzki), T. Piękoś z Cieszyny i W. Przysaś z Pstrągówki (dekanat frysztacki), S. Machowski z Babicy i E. Moskal z Żarnowej (dekanat strzyżowski) i A. Wojtunik z Palikówki (dekanat rzeszowski) do diecezji przemyskiej. Kleryk F. Daniół należał do powiatu bocheńskiego w województwie krakowskim, pozostali – P. Brożyna, E. Witusik i M. Wojtunik (powiat jasielski), T. Piękoś, E. Moskal i W. Przysaś (powiat strzyżowski), S. Machowski i A. Wojtunik (powiat rzeszowski) oraz J. Mituś (powiat gorlicki) do województwa rzeszowskiego.

Z „Domesticum UJ” w ramach Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie w roku akademickim 1953/1954 kontakt miało siedmiu saletyńskich kleryków. Sześciu (Ludwik Ciuła, Marian Jakubiec, Eugeniusz Magdziarz, Zdzisław Przybycień, Zbigniew Welter, Józef Załucki), studiowało na pierwszym roku, siódmy – Edward Moskal – na trzecim roku⁴⁸.

⁴⁶ AUJ, sygn. WT II 197, *Ankiety wpisowe studentów Wydziału Teologicznego 1948/1949 Rok I-V*; tamże, sygn. WT II 200, *Ankiety wpisowe studentów Wydziału Teologicznego 1951/1952 Rok I-III*; tamże, sygn. WT II 252, *Teczki personalne studentów Wydziału Teologicznego, Teczka personalna: Daniół Franciszek, Brożyna Paweł, Machowski Stanisław, Mituś Józef, Moskal Edward, Piękoś Tadeusz, Przysaś Wojciech, Witusik Edward, Wojtunik Adolf, Wojtunik Marian*; APSK, Teczka: WFTS (1948-1974).

⁴⁷ APSK, KURP, t. 1:1926-1966, uchw. z 31 X 1950 r.; tamże, *Karty personalne: S. Machowski MS, W. Przysaś MS*; tamże, Kr.DWK, t. 1:1948-1973, s. 40, 61.

⁴⁸ AWSDK, sygn. B12, *Listy egzaminacyjne 1951-1953*; tamże, *Listy egzaminacyjne 1954-1956*; APSK, Kr.DWK, t. 1:1948-1973, s. 78; tamże, Teczka: WFTS (1948-1974).

Z sześciu kleryków pierwszego roku najmłodszy był osiemnastoletni – M. Jakubiec, po dwadzieścia lat miało dwóch kleryków (Magdziarz, J. Załucki), pozostała trójka (L. Ciuła, Z. Przybycień, Z. Welter) po dwadzieścia jeden. Do diecezji tarnowskiej przynależało czterech kleryków z rocznika: E. Magdziarz z Otałęży i J. Załucki z Borków Nizińskich w dekanacie baranowskim, L. Ciuła z Wampierzowa w dekanacie radomyskim oraz Z. Przybycień z Dominikowic z parafii Kobylanka w dekanacie gorlickim. Z diecezji przemyskiej wywodził się M. Jakubiec z Hadli Szklarskich z dekanatu kańczudzkiego, zaś kleryk Z. Welter z Reska należał do administratury apostołskiej gorzowskiej. Z wyjątkiem Z. Weltera, który wywodził się z powiatu łobezkiego w województwie szczecińskim, pozostali należeli do województwa rzeszowskiego. Trzech: L. Ciuła, E. Magdziarz i J. Załucki mieszkali na terenie powiatu mieleckiego, dwóch: E. Cieśla i M. Jakubiec – przeworskiego i Z. Przybycień na terenie powiatu gorlickiego.

Formacja i wychowanie kleryków

Przepisy *Konstytucji* podawały ogólny schemat dnia formacji intelektualno-duchowej w klerykacie. Była w nich mowa o rannych i wieczornych modlitwach, o konieczności uczestnictwa we Mszy św., o rozmyślaniu, konferencjach, nauce prywatnej, nawiedzeniu Najświętszego Sakramentu i Najświętszej Maryi Panny, o czasie zarezerwowanym na posiłki i dla rekreacji wspólnotowej, wymieniano rachunek sumienia południowy i wieczorny, czytanie duchowne. *Konstytucje* mówiły o ćwiczeniach duchowych tygodniowych, miesięcznych czy rocznych. Podawały wytyczne dotyczące zachowania się kleryków saletyńskich podczas zajęć dydaktycznych, w studium, w jadalni, w sypialni oraz omawiały zakres obowiązków pełniących urzędy zakrystianina, regulaminatora, infirmera, bibliotekarza, bieliźniarza, posługujących w jadalni i sprzątających. W ramach tych wytycznych przełożeni klerykatu konstruowali rozkłady dni formacji. Zanim weszły w życie, musiały uzyskać aprobatę władz prowincji⁴⁹.

Z lat objętych opracowaniem posiadamy jeden szczegółowy regulamin klerykatu. Jest on autorstwa ks. Romana Wojtunika. Wszedł w życie 29 XII 1948 r.⁵⁰ Obowiązywał do 1953 r. Nowe okoliczności – klerycy saletyńscy studiowali w trzech uczelniach w Krakowie: Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiel-

⁴⁹ *Konstytucje*, s. 29-34, p. 183-222; *Ogólne przepisy*, s. 22-40, p. 111-238.

⁵⁰ APSK, Teczka: Prawo zwyczajowe wspólnot saletyńskich (PZWS) 1947-1976, *Prawo zwyczajowe Scholastykatu Prowincji N.M.P. Królowej Polski*, Kraków 29 XII 1948 r.

łońskiego, „Domesticum UJ” w Śląskim Seminarium Duchownym i w Studium Generalnym OO. Dominikanów – wymusiły na przełożonym konieczność opracowania nowego regulaminu. *Księga uchwał rady prowincjalnej* informuje, że opracowany przez ks. T. Bąka regulamin, który niestety zaginął, zaczął obowiązywać od 20 XII 1953 r.⁵¹ Nie różnił się ilością i czasem trwania poszczególnych ćwiczeń duchowych. Zmiany dotyczyły jedynie umiejscowienia ćwiczeń w schemacie dnia czy rozkładzie tygodnia.

Dzień powszedni oraz niedzielny i świąteczny kleryka saletyńskiego z lat 1948-1953 obrazuje poniższa tabela.

Tabela 2: Rozkład dnia w saletyńskim klerykacie krakowskim z 1948 r.

Dzień powszedni	Niedziela i święta
Godz. 5.30 – Wstawanie	Godz. 6.30 – Wstawanie
Godz. 5.50 – Modlitwy poranne	Godz. 6.50 – Modlitwy poranne
Godz. 6.00 – Msza św. wspólnotowa	Godz. 7.00 – Msza św. wspólnotowa
Godz. 6.30 – Rozmyślanie	Godz. 7.30 – Rozmyślanie
Godz. 7.15 – Nawiedzenie Najśw. Sakramentu	Godz. 8.15 – Nawiedzenie Najśw. Sakramentu
Godz. 7.30 – Śniadanie	Godz. 8.30 – Śniadanie
Godz. 8.00 – Wykłady	Godz. 9.00 – Suma
Godz. 12.45 – Rachunek szczegółowy	Godz. 10.30 – Konferencja o życiu kapłańskim i zakonnym
Godz. 13.00 – Obiad, rekreacja, robienie porządków	Godz. 11.45 – Rachunek szczegółowy
Godz. 15.00 – Studium	Godz. 12.00 – Obiad, rekreacja
Godz. 16.30 – Podwieczorek	Godz. 13.30 – Przechadzka
Godz. 17.00 – Studium	Godz. 16.30 – Podwieczorek
Godz. 17.30 – Czytanie duchowne	Godz. 17.30 – Czytanie duchowne
Godz. 17.55 – Nieszpory	Godz. 17.55 – Nieszpory
Godz. 18.15 – Nawiedzenie NMP	Godz. 18.15 – Nawiedzenie NMP
Godz. 18.30 – Modlitwa wieczorna	Godz. 18.30 – Modlitwy wieczorne
Godz. 19.00 – Kolacja	Godz. 19.00 – Kolacja
Godz. 19.30 – Rekreacja	Godz. 19.30 – Rekreacja wieczorna
Godz. 20.30 – Rachunek sumienia	Godz. 20.50 – Rachunek sumienia
Godz. 20.40 – Studium	Godz. 21.00 – Studium
Godz. 22.00 – Spoczynek	Godz. 22.00 – Spoczynek

Źródło: APSK, Teczka: PZWS (1947-1976), *Prawo zwyczajowe Scholastykatu Prowincji N.M.P. Królowej Polski*, Kraków 29 XII 1948 r.

⁵¹ APSK, KURP, t. 1:1926-1966, uchw. z 20 XII 1953 r.

Ponadto, co sobotę o godz. 17.00, klerycy przystępowali do sakramentu pokuty. W czwartki w godzinach popołudniowych udawali się na przechadzkę. Co dwa tygodnie, w niedzielę po konferencji uczestniczyli w kulpie, wypominając sobie w duchu braterskiej miłości swoje wady i niedociągnięcia regulaminowe. Raz w miesiącu w piątek kleryk uczestniczył we wspólnotowym dniu skupienia, podczas którego między innymi trwał pół godziny szczegółowy rachunek sumienia i odprawiana była droga krzyżowa. W tym dniu także składał wizytę przełożonemu, w czasie której informował go o problemach i sukcesach w życiu zakonnym oraz otrzymywał wskazówki i rady. Ponadto kleryk miał wziąć udział w ośmiodniowych rocznych rekolekcjach, w których między innymi zobowiązany był do trzech godzinnych rozmyślań dziennie⁵².

Program nauczania

Studia teologiczne na Uniwersytecie Jagiellońskim oparte były na rozporządzeniu Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z 8 II 1928 r. Trwały one pięć lat akademickich, podzielonych do końca lat czterdziestych na piętnaście trymestrów, potem dziesięć semestrów. Nie udało się ani w 1939 r., ani po drugiej wojnie światowej wprowadzić sześćioletniego toku nauki, o który wykładowcy usilnie zabiegali. Pięcioletnie studia składały się z kursu filozofii chrześcijańskiej i przedmiotów wprowadzających, studium teologii właściwej oraz przedmiotów pobocznych. Wykłady zasadnicze uzupełniano w miarę możliwości monograficznymi. Studenci obowiązkowo uczestniczyli w dowolnie wybranym seminarium, które prowadzili w wymiarze dwóch godzin tygodniowo profesorowie kierujący katedrami i docenci etatowi. Do 1954 r. na Wydziale Teologicznym było dwanaście katedr. Studia po przedłożeniu pracy napisanej na seminarium naukowym, większość kończyła uzyskaniem stopnia magistra⁵³. Warto w tym miejscu wyjaśnić pewne pojęcia. Zagadnienia filozoficzne ujęte były w programie nauczania w dwa pakiety wykładów: filozofię chrześcijańską I i filozofię chrześcijańską II. Przedmioty: logika, historia filozofii, teoria poznania, filozofia współczesna, kosmologia, wykładane przez ks. Aleksan-

⁵² *Konstytucje*, s. 33, p. 217-219; *Ogólne przepisy*, s. 31-32, p. 169-174; APSK, Teczka: PZWS (1947-1976), *Prawo zwyczajowe Scholastykatu Prowincji N.M.P. Królowej Polski*, Kraków 29 XII 1948 r.

⁵³ M. Barcik, *Okupacja – wyzwolenie - likwidacja (1939-1945)*, w: *Papieska Akademia*, s. 205, s. 204-205, 209-210.

dra Usowicza CM, wchodziły w skład wykładów filozofii chrześcijańskiej I. Psychologia ogólna, psychologia religii i metafizyka zaliczona była do filozofii chrześcijańskiej II. Zagadnienia te wykładał ks. Kazimierz Kłósak⁵⁴.

Tabela poniższa pokazuje rozkłady zajęć kleryków saletyńskich studiujących na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1948-1953.

Tabela 3: Spis wykładów kleryków saletyńskich studiujących na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1948-1953.

Rok	Przedmiot	Godz. tyg.	Rok	Przedmiot	Godz. tyg.	
I	1. Archeologia	1 godz.	II	1. Filozofia chrześcijańska I	4 godz.	
	2. Filozofia chrześcijańska I	3 godz.		2. Filozofia chrześcijańska II	5 godz.	
	3. Filozofia chrześcijańska II	2 godz.		3. Historia Kościoła w Polsce	4 godz.	
	4. Historia Kościoła powszechnego	6 godz.		4. Język łaciński	2 godz.	
	5. Języki starożytne	8 godz.		5. Język grecki	2 godz.	
	6. Pismo św. Starego Testamentu	2 godz.		6. Język rosyjski	2 godz.	
	7. Wstęp do Pisma św.	2 godz.		7. Patrologia	4 godz.	
III	1. Historia Kościoła w Polsce	3 godz.		IV	8. Pismo św. Starego Testamentu	3 godz.
	2. Historia sztuki kościelnej	5 godz.			9. Teologia moralna	5 godz.
	3. Pismo św. Nowego Testamentu	7 godz.	1. Etyka społeczna		2 godz.	
	4. Pismo św. Starego Testamentu	3 godz.	2. Katechetyka i pedagogika		2 godz.	
	5. Prawo kanoniczne	3 godz.	3. Liturgika		2 godz.	
	6. Teologia dogmatyczna	7 godz.	4. Pismo św. Nowego Testamentu		3 godz.	
	7. Teologia moralna	5 godz.	5. Prawo kanoniczne		4 godz.	
			6. Teologia dogmatyczna		7 godz.	
			7. Teologia moralna	5 godz.		
			8. Teologia pastoralna i homiletyka	4 godz.		

⁵⁴ *Spisy wykładów Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie z lat 1948/1949, 1949/1950, 1953/1954, Kraków 1948-1953; Skład Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Rok akademicki 1949/1950, Kraków 1950; Uniwersytet Jagielloński w Krakowie. Skład osobowy. Rok akademicki 1952/1953, Kraków 1953.*

V	1. Etyka społeczna	2 godz.
	2. Katechetyka i pedagogika	3 godz.
	3. Medycyna pasterska	1 godz.
	4. Prawo kanoniczne	4 godz.
	5. Teologia dogmatyczna	5 godz.
	6. Teologia moralna	1 godz.
	7. Teologia pastoralna i homiletyka	6 godz.

Źródło: *Spisy wykładów Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie z lat 1948/1949, 1949/1950, 1953/1954*, Kraków 1948-1953; *Uniwersytet Jagielloński w Krakowie. Skład osobowy. Rok akademicki 1952/1953*, Kraków 1953; P. Wisz, *Formacja*, s. 404-405.

Wyniki nauczania⁵⁵

Klerycy saletyńscy studiujący na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie oficjalnie oraz nieoficjalnie – w ramach „Domesticum UJ” w Śląskim Seminarium Duchownym – uzyskali w sumie dwadzieścia siedem ocen celujących (6,73%), sto siedemdziesiąt jeden bardzo dobrych (42,64%), sto pięćdziesiąt dobrych (37,41%), pięćdziesiąt dwie dostateczne (12,97%) i jedną niedostateczną (0,25%). Procentowo, klerycy studiujący oficjalnie na najstarszej uczelni w Polsce, z egzaminów uzyskali najwięcej sto pięćdziesiąt ocen bardzo dobrych (43,99%), następnie sto dwadzieścia dziewięć dobrych (37,83%). Trzydzieści cztery oceny dostateczne stanowiły zaledwie 9,97% wszystkich ocen. Ponadto otrzymali dwadzieścia siedem ocen celujących (7,92%). U kleryków z „Domesticum UJ” ocena dostateczna – otrzymali ją z egzaminów osiemnaście razy – stanowiła aż 30,00% wszystkich stopni. Oceny bardzo dobre i dobre – po dwadzieścia jeden – wniosły do ostatecznego bilansu po 35,00%. W przeciwieństwie do swoich kolegów z Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, klerycy „Domesticum UJ” nie uzyskali z egzaminu żadnej oceny celującej i niedostatecznej.

Spośród kleryków saletyńskich studiujących na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie głębsze analizy wyników nau-

⁵⁵ Opracowano na podstawie: APSK, *Teczka: WFTS (1948-1974)*; AUJ, sygn. WT II 252, *Teczki personalne studentów Wydziału Teologicznego, Teczki personalne*: Brożyna Paweł, Daniol Franciszek, Machowski Stanisław, Mituś Józef, Moskal Edward, Piękoś Tadeusz, Przysaś Wojciech, Witusik Edward, Wojtunik Adolf, Wojtunik Marian; tamże, sygn. WT II 197-209, *Ankiety wpisowe studentów Wydziału Teologicznego z lat 1948/1949-1953/1954*; AWSKD, sygn. B12, *Lista egzaminów 1951-1953*; tamże, sygn. B12, *Lista egzaminów 1954-1956*.

egzamin z logiki i metafizyki, z których uzyskali średnio 3,33. Kleryk trzeciego roku „Domesticum UJ” E. Moskał uzyskał średnią 4,17.

Efektym wysiłku intelektualnego kleryków były uzyskane magisteria. Z sześciu prac magisterskich napisanych przez saletynów na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, cztery są autorstwa kleryków, którzy na tej uczelni w latach 1948-1953 odbyli cały pięcioletni tok studiów filozoficzno-teologicznych. Pozostałe dwie prace magisterskie napisali księża Alojzy Gandawski i Roman Wojtunik. Obaj studia teologiczno-filozoficzne odbyli w okresie międzywojennym w Instytucie Filozoficzno-Teologicznym Misjonarzy Matki Bożej Saletyńskiej w Dębowcu⁵⁶.

Tabela 4: Wykaz księży saletynów, którzy uzyskali magisterium z teologii na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

Lp.	NAZWISKO I IMIĘ	TEMAT	PROMOTOR	DATA
1.	Brożyna Paweł	Postulaty moralno-dydaktyczne wielkiej dydaktyki Jana Amosa Komeńskiego (teologia moralna).	ks. prof. zw. dr hab. Władysław Wichler	20 IV 1954
2.	Daniół Franciszek	Zagadnienie poznania istnienia Boga u Ojca Alfonsa Graty'ego (filozofia chrześcijańska)	Ks. dr hab. Kazimierz Klósak	15 XI 1953
3.	Gandawski Alojzy	Historia Zgromadzenia XX Saletynów w Polsce (historia Kościoła).	Ks. prof. zw. dr hab. Tadeusz Glemma	28 III 1949
4.	Piękoś Tadeusz	Realizm Matejki a realizm Wita Stwosza (historia sztuki kościelnej).	Ks. doc. dr hab. Tadeusz Kruśczyński	1 VI 1954
5.	Wojtunik Adolf	Stan religijno-moralny parafii Resko w latach 1945-1953 (teologia moralna).	Ks. prof. zw. dr hab. Władysław Wichler	14 XII 1953
6.	Wojtunik Roman	Zarys dziejów Kościoła i klasztoru św. Norberta w Krakowie przy Wiślniej ulicy (historia Kościoła).	Ks. prof. zw. dr hab. Tadeusz Glemma	27 V 1949

Źródło: AUJ, sygn. WT II 268, *Księga ewidencji dyplomów magisterskich wydanych w latach 1945-1950*; sygn. WT II 252, *Teczki personalne studentów Wydziału Teologicznego*: Brożyna Paweł, Daniół Franciszek, Gandawski Alojzy, Piękoś Tadeusz, Wojtunik Adolf, Wojtunik Marian; Wojtunik Roman; P. Wisz, *Formacja*, s. 416.

⁵⁶ APSK, *Katalog egzaminów z kursów filozofii i teologii Instytutu Filozoficzno-Teologicznego Misjonarzy Matki Bożej z La Salette w Dębowcu 1928-1939*.

Ponadto ks. Roman Wojtunik 4 VI 1952 r. obronił jako pierwszy i jedyny saletyn doktorat z teologii na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Przeszedł, też do historii polskiej prowincji jako pierwszy doktor saletyn wypromowany przez polską uczelnię. Rozprawę doktorską nt. *Położenie poddanych w dobrach Kapituły Krakowskiej w XVII wieku*, napisał pod kierunkiem ks. prof. zw. dr hab. Tadeusz Glemmy, kierownika Katedry Historii Kościoła w Polsce. Recenzentem był ks. dr hab. Teofil Długosz, kierownik Katedry Historii Kościoła Powszechnego na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie⁵⁷.

Zakończenie

Sześćoletni pobyt kleryków saletyńskich na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego wypadł pozytywnie. Z szesnastu kleryków (razem ze studiującymi w „Domesticum UJ” w ramach Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie), którzy mieli kontakt z uczelnią, pięciu dane było ukończyć cały pięcioletni tok studiów. Dwóch odeszło w trakcie nauki, zaś pozostałym decyzja władz PRL uniemożliwiła uzyskanie absolutorium i stopni naukowych Uniwersytetu Jagiellońskiego. Z dziewięciu kleryków saletyńskich, którzy w 1954 r. zmuszeni byli kontynuować edukację w Studium Generalnym OO. Dominikanów w Krakowie, ośmiu otrzymało prezbiterat⁵⁸. W przyszłości kapłani, zawdzięczający w różnej mierze swoje wykształcenie profesorom Uniwersytetu Jagiellońskiego, włączyli się w szereg przedsięwzięć duszpasterskich, formacyjno-edukacyjnych zostawiając po sobie trwały ślad w dziejach polskiej prowincji saletyńskiej i po za jej granicami.

⁵⁷ AUJ, sygn. WT II 277, *Indeks promocji doktorskich Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego 1945-1954*; tamże, sygn. WT II 273, *Teczki akt doktorskich 1884-1939 1945-1954 Wydziału Teologicznego, Teczka personalna Wojtunik Roman*, tamże, sygn. WT II 274, *Prace doktorskie z lat 1886-1939 1945-1954*.

⁵⁸ APSK, *Liber ordinationum Congr. Mission. B.M.V. a La Salette. Prov. B.M.V. Reginae Poloniae*, t. 1:1917-1963.

SUMMARY

The Saletinian of Jagiellonian University

In the years 1948-1954 sixteen Saletinian seminarists bound their education with the Jagiellonian University in Cracow. Ten of them were entitled a student status of the Theological Faculty of the Jagiellonian University, the others in the academic year 1953/1954 studied at the "Domesticum UJ" in the scope of the Silesian Theological Seminary in relation with reduction of admission limit by the State. Five seminarists completed the five-years course of the studies at the Theological Faculty of the Jagiellonian University in Cracow. Four of them crowned their studies with Master's degree in Theology. Earlier, in 1949 two Saletinian priests joined a group of Masters of Theology of the Jagiellonian University in Cracow, who in the interwar period completed studies at the Philosophical-Theological Institute of the Holy Virgin of La Salette Missionaries in Dębowiec. One of them, priest Roman Wojtunik, passed a Doctorate in Theology at the oldest Polish university in 1952 as the first and the only Saletinian priest. After dissolution of the Theological of the Jagiellonian University in 1954 by communists, nine Saletinian seminarists continued their education at the General Study Centre of Dominican friars in Cracow. Among sixteen bound with the Jagiellonian University, thirteen took holy orders (two left during studies at the Jagiellonian University, one from Dominican school). Majority of the Saletinian seminarists descend from the Przemyśl diocese and from Province of Rzeszów. Studying seminarists lived at the monastery house at Wiślna street in Cracow, being a seat of the Saletinian seminarists in the years 1948-2001. Rectors' function of the Saletinian seminarists in Cracow for students connected with the Jagiellonian University was fulfilled by two priests: Roman Wojtunik (1948-1949) and Tadeusz Bak (1949-1954).